

Мирошниченко Н. А.

*Національний університет «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук,
професор кафедри кримінального права, доцент*

ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ВЖИВАННЯМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ЇХ АНАЛОГІВ

Законодавець встановив кримінальну відповідальність за злочини, пов'язані із вживанням наркотичних засобів, а також за інші дії, які складають умови для розповсюдження немедичного вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів (ст. 316, 314, 315, 317 КК України).

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 316 КК характеризується діями альтернативного характеру:

а) публічне незаконне вживання наркотичних засобів у громадських місцях. Публічним вживанням визнається відкрите (очевидне) вживання в присутності третіх осіб, які усвідомлюють характер того, що відбувається.

б) незаконне вживання наркотичних засобів групою осіб в громадських місцях. Вчинення цих дій не потребує встановлення ознак публічності (тобто присутності сторонніх осіб). Характер групи визначається наявністю не менше як двох осіб, які є осудними або обмежено осудними і досягли віку кримінальної відповідальності.

Обов'язковою ознакою вчинення цього злочину є місце його вчинення: місця, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та інші місця масового перебування громадян (парки, вокзали тощо).

Злочин вважається закінченим з моменту вживання (прийняття) наркотичного засобу, незалежно від того, чи була особа доведена до стану наркотичного сп'яніння.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 314 КК характеризується введенням наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в організм людини всупереч її волі або не звертаючи уваги на неї. Таким чином, злочин може бути вчинений з використанням наступних способів: - із застосуванням фізичного або психічного насильства відносно потерпілої сторони (насильне введення засобу чи речовини в організм потерпілого, залякування потерпілого та ін.);

- обман, тобто повідомлення неправдивих відомостей відносно речовин чи засобу, який надається потерпілому, або не повідомляються відомості відносно дійсних властивостей засобу чи речовини, яка вводиться в організм потерпілого;

- з використанням безпорадного стану потерпілого, має місце тоді, коли потерпіла особа за своїм фізичним (сп'яніння, фізичні вади - сліпоту, параліч та ін.) або психічним станом (психічна хвороба) не може розуміти характеру і значення дій, що з нею вчиняють. Такі дії кваліфікуються за ч. 3 ст. 314 КК.

Злочин вважається закінченим з моменту, коли в організм потерпілої особи був введений будь-яким способом наркотичний засіб, психотропна речовина чи її аналог. Кваліфіковані склади злочинів вважаються закінченими з моменту настання наслідків, передбачених ч. 2 та 3 ст. 314 КК України (середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження, або смерть потерпілого).

Об'єктивна сторона злочину передбаченого ст. 315 КК характеризується схилянням певної особи до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, під якими розуміють любі умисні ненасильницькі дії, спрямовані на збудження у іншої особи бажання вжити їх (умовляння, дача поради, пропозиція)

Для визначення злочину закінченим не потрібно встановлення факту вживання потерпілою особою вказаних засобів або речовин. Таким чином, злочин вважається закінченим з моменту вчинення дій, направлених на збудження бажання у іншої особи вжити наркотичний засіб, психотропну речовину або їх аналог. Незаконне введення в організм іншої особи проти її волі наркотичного засобу, психотропної речовини чи їх аналогу, поєднане з насильством, погрозою його застосування або обманом, слід кваліфікувати за ст. 314 КК України.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 317 КК характеризується вчиненням таких альтернативних діянь:

- організація місця для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів полягає у діях однієї чи кількох осіб, які фактично призвели до створення місць для тривалого і неодноразового використання для виготовлення або вживання зазначених засобів або речовин. Організація полягає у вчиненні таких дій (підшукування приміщень, надання житла, пошук та залучення клієнтів або співучасників та ін.), які фактично створюють підґрунтя для діяльності притонів. Організація вказаного місця вважається закінченою з моменту створення такого місця, незалежно від того, чи почало воно фактично функціонувати;

- утримання місця проявляється у систематичному наданні певного приміщення для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Ці дії спрямовані на підтримання функціонування таких місць шляхом матеріального забезпечення, створення умов для обслуговування клієнтів та ін. Утримання визначається закінченням у разі вчинення хоча б однієї дії по підтримці діяльності такого місця.

- надання приміщення з метою вживання, виробництва чи виготовлення наркотиків, психотропних речовин або їх аналогів, передбачає, що цим приміщенням винний володів чи певний час користувався.

Під місцем для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів розуміється будь яке приміщення, де особи вживають, виробляють чи виготовляють наркотики, психотропні речовини або їх аналоги. Це може бути житло (будинок, квартира, кімната у гуртожитку) або інше приміщення, не пристосоване для проживання (гараж, сарай, підвал).

Злочини, пов'язані із вживанням наркотичних засобів, психотропних речовин, або їх аналогів, стосовно вказаних дій, вчиняються із прямим умислом, до наслідків які можуть настати можлива лише необережна вина. Наприклад, ч. 3 ст. 314 КК передбачає настання смерті потерпілого. В даному випадку дії винного мають характеризуватись прямим умислом щодо насильницького введення в організм зазначених засобів чи речовин і необережністю щодо настання смерті, Додаткової кваліфікації за ст. 119 КК не потрібно, тому що ч. 3 ст. 314 КК повністю охоплює такі наслідки і суб'єктивне ставлення до них.

Розмежування злочинів, пов'язаних із вживанням наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів дає можливість правильно кваліфікувати кожен з них.